

Cotorba 'persona que no para esment en res' (en el Confent, AORBB), recordo que a Setcases vam anotar-ho amb Schüle (1936) com a nom del joc de la gallina cega, amb la qual deuen comparar els conflentins els moviments del desassenyat: sens dubte compost de *orba* 'cega', amb un primer membre que designi una gallinàcia, membre potser anàleg a *cloca* = *lloca* o al fr. *coq* 'gall', amb alguna alteració contaminària infantil o imitativa o de fonètica inductiva: prov. *coto*, delf. *coueto*, «nom dont on se sert pour appeler les poules» (TdF). Amb la glossa d'Hesiqui, *κοττός*, que acabo de citar, pot haver-hi mera coincidència o «parentiu elemental».

Cotorliu, V. *cotoliu*

COTORRA, del cast. *cotorra* [c. 1770], mot vulgar degut a un encreuament de *cotorrera* 'garlaire' [1605] amb *caturra*, *cata*, i formes semblants del mateix nom d'ocell, escurçaments hipocorífics del nom propi *Catalina*/*Catarina*; veg. DCEC (I, 931-2). □ 1.ª doc. catalana: c. l'a. 1800.

Ja en Belv. (1803) i Lab. 1839, com a nom de l'au americana i de la dona xerraire. Aquella ja havia donat lloc a una frase significant discutir o conversar familiarment sobre menuderies: «ha donat vaia un rato al bon prioret de Sentmenat, *sobre si lloro o si cotorra*», B. de Maldà (*Coll. B. Vida*, 223).

DERIV.: *Cotorro* «lo lloch o casa a on concorren a jugar los tahurs, *garito*» [Lab. 1839] avui oblidat en català. *Cotorrista* «lo que no té ofici y no fa més que anar de taberna en taberna» [Lab. 1839] id. *Cotorrer* 'propri de cotorra' (*eloqüència cotorrera*, DAG.), 'ocell que no emigra' (tarr. *AlcM*): als amants lliurats l'un a l'altre en les maresmes del Prat «un vol d'ànecs *cotorrers* els produí, en llevar-se damunt de l'estany, un surt d'esglay», Coromines (*Prometeu*, capítol 11, § 2, p. 189); pocs anys abans ho havíem sentit a caçadors ell i jo, voltant l'Estanty de la Ricarda, i en conservo de llavors una nota: «*kuturĕ* adj. es diu dels ànecs que, en venir l'època del pas, es queden per una temporada a l'estany i les seves proximitats, per oposició als que passen de llarg; els tiren gra i altres llaminaures, per tal que es quedin perquè, amb la seva presència, n'atrauen més dels que van passant» (cf. per a aquest sentit, DCEC 935a35 i nota 3); *cotorreria*. *Cotorram*. *Cotorrejar*, *cotorreig*. *Cotorret*.

Cotull, sembla variant de *cadolla* (amb *-t-* conservada per mossarabisme).

COTURN, pres del ll. *cothurnus* id. □ 1.ª doc.: -urno, 1803, Belv.

En uns versos de c. 1820-40, el canonge Josep Blanch (suposo el que fou abat de Montserrat) li dóna forma ben catalana i el sentit figurat: «errant deesa que, *cothurn* instable, / las mudansas del temps causas tot-hora ---» (cita de Careta).

Coixa (ocell), V. *cotoliu*; 'vànova', V. *cócera* Cot-

xada, V. *cotxe* *Cotxar*, V. *colgar* *Cotxarella* [1910, Lab.-Salvat], deu ser mala grafia pel cast. *cucharilla* usat jocosament per algun manobre *Cotxat*, V. *colgar*

COTXE, no és ben segur que vingui de l'hongarès, més aviat potser del txec. □ 1.ª doc.: 1559.

Un doc. del municipi de Barcelona, de 1559, parla d'un recurs interposat contra una multa, per M. Vasià, que «feya guarniments de *cotxa* sens ésser examinat de guarnimenter». No gaire més tard apareix la variant vulgar *cotxo*, deguda a un fet de fonètica popular, normal en els parlars orientals (*LleuresC*, p. 199), i que encara sentíem a Barcelona en les primeres dècades del segle (jo l'havia oïda sovint a parents meus); un altre de *cotxo*, anterior a 1583, cita el DBal.; i diu Jeroni Pujades a propòsit d'una cerimònia de l'any 1610: «lo bisbe de Barcelona --- posat en un *cotxe*» i més enllà «les dames en un *cotxo* ---» (*Dietari* II, f.º 225v); «se n'havíen aportat --- ab un *cotxo* Lätzer Saudin --- lo qual --- fou --- aportat en los --- càrcers per serts delictes que tenia fets en lo Regne de Castella ---», altre doc. municipal barceloní (citats tots dos per Careta, s. v. *guarnicioner* i *Florensa*); i, encara a Barcelona, dos docs. de 1641 porten l'un *cotxe* i l'altre *cotxo* (*BABL* VIII, 12, 112); altrament gent d'escaló tan elevat com el B. de Maldà, encara no es feien massa desmenjats amb la forma plebea (*cotxos* i *birlotxos*, *Coll. B. V.*, 46); exemple de *cotxe* en NOLLER, *D. Bal.* La gent fina ja deia *kôčĕ*, fins en la fraseologia popular: «creu-t'ho i aniràs en *cotxe!*», irònic per als de gran bona fe (carta d'Amadeu Hurtado c. l'a. 1900). No ha estat gaire diferent a Mallorca, almenys fins al principi d'aquest segle: «los qui tenen *cotxos* los fan tirar a mulas», a. 1611 (*BSAL* VI, 274a); «jo sent es renou d'un *cotxo*; deu venir qualque senyor», PdA. Penya (*IdOr.* I, 6), i encara vaig sentir *kôčĕ* a Pollença (1964) a gent no pas ordinària.

Sobre si el mot ve en definitiva de l'hongarès o del txec, vaig donar la bibliografia i les dades màximes en el DCEC (I, 831). Els testimonis contradictoris s'expliquen per la confusió corrent a l'Oest entre Hongria i Eslovàquia, que és on sembla que apareix el primer document del mot (escrit *koczi* en text alemany), l'any 1440, a la ciutat de Kóšice (uns 200 km. al NE. de Budapest i a 25 de la frontera txecoslovaca-hongaresa; ¿seria potser contracció del nom de la ciutat mateixa?).

DERIV.: *Cotxer* [*cochero*, 1575, «quadrigarius, lecticarius», OPou, *TbPu.*, 161; *cotxero* deia encara tothom, parlant, a Barcelona, i a les altres ciutats, en el primer quart del nostre segle; exs. de *La Papallona* de NOLLER, DBal.; *cotxer*, Camps Merc., *Folkl Men.* II, 50, forma que avui s'imposa]. *Cotxera*; *cotxeria*. *Cotxel*. *Cotxum*. +*Desencotxar* intr.: «tingueren notícia que dit senyor Virrey *desencotxava* ---», en el Dietari municipal barceloní de 1678: el recomanava Careta en lloc del castellanisme *aparse*, i en efecte n'és un substitut precís, elegat i correcte.